

УДК 372.881.1

О. В. СОКОЛОВА (викладач)
Донецький національний технічний університет

ДО ПРОБЛЕМИ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ

У статті розглянуто проблему іншомовної підготовки майбутніх інженерів в умовах соціально-економічних змін в Україні та в світі. Наведено основні вимоги до знань і умінь майбутніх інженерів з іноземної мови. Випускники вищих технічних навчальних закладів мають володіти не тільки уміннями в галузі своєї вузької спеціальності, а й знати щонайменш одну іноземну мову, яка є засобом для розвитку їхніх професійних умінь.

Ключові слова: іноземна мова, майбутній інженер, технічний текст, термінологія за фахом, читання технічних текстів, переклад технічної літератури.

Постановка проблеми. Проблема професійної підготовки особистості, готової до результативної, плідної професійної діяльності, посідає центральне місце серед вітчизняних наукових досліджень. Зміна економічної формації, політичного та соціального життя відобразилась і на вимогах, що висувуються сьогодні до майбутніх спеціалістів. Сучасні соціально-економічні умови ставлять перед системою професійної освіти завдання підготовки компетентного, конкурентоспроможного фахівця для роботи в динамічно мінливих умовах, здатного самостійно і творчо вирішувати професійні завдання, готового до подальшої самоосвіти та самовдосконалення. Сучасному фахівцеві технічного профілю для професійної мобільності та конкурентоспроможності на ринку праці не достатньо володіти лише професійними знаннями та навичками. Досягнення високого професійного рівня фахівця можливе за умови інтегративного володіння випускниками вищих технічних навчальних закладів (ВТНЗ) вміннями в галузі не тільки техніки та технології, а й знаннями щонайменш однієї іноземної мови.

Аналіз досліджень і публікацій. На пострадянському просторі проблемі організації професійно орієнтованих занять з іноземної мови присвячені роботи таких вчених та методистів, Т. О. Вдовіна, Н. Д. Гальський, Б. А. Лапідус, М. В. Ляховицький, С. К. Фоломкина та багатьох інших. Так, І. Самойлюкевич при навчанні професійно орієнтованого говоріння студентів зосереджує увагу на тематичності, яка досить чітко виражена у професійно орієнтованих діалогах і монологах. В. Борщовецька пропонує засіб вирішення цієї проблеми з позиції когнітивного підходу до навчання лексики. О. Смирнова розглядає проблему професійної підготовки майбутніх фахівців через призму формування соціокультурної компетенції. У свою чергу, Т. Камаєва пов'язує професіоналізацію занять з іноземної мови з необхідністю формування професійно-методичних умінь мовленнєвої взаємодії і вказує на необхідність вирішення методичних задач. Отже, вміння говоріння з позиції професійної мовленнєвої компетенції визначається як "вміння інтерпретації та актуалізації фахової інформації" [2, с.26]. Незважаючи на наявні досягнення у вирішенні проблеми навчання іншомовного професійно орієнтованого спілкування студентів ВТНЗ, питання ефективності іншомовної підготовки залишається невирішеним. Незначна кількість тижневих годин, відведених на іноземну мову, ускладнює процес оволодіння мовним матеріалом, видами мовленнєвої діяльності та соціокультурною компетенцією.

Мета статті – розкрити суть іншомовної підготовки майбутніх інженерів та виділити сучасні вимоги до знань і умінь студентів ВТНЗ з іноземної мови.

Виклад основного матеріалу. Для майбутніх інженерів основними комунікативно значущими є вміння вилучення фахових знань з джерел науково-технічної інформації, їх інтерпретації та активізація здебільшого в усному мовленні. Отже, основними вміннями комунікативної компетенції в професійно-орієнтованому спілкуванні студентів ВТНЗ стає вміння отримувати необхідну інформацію з тексту за фахом (читання) та вміння оперувати цією інформацією для вирішення певних комунікативних задач (говоріння) [5, с.14].

Іншомовне спілкування сьогодні є суттєвим компонентом професійної діяльності фахівців. Мета навчання іноземній мові у ВТНЗ – не тільки оволодіння навичками спілкування, а й отримання знань зі спеціальності. Вивчення дисципліни «Іноземна мова» має забезпечити майбутньому інженеру доступ до зарубіжних джерел інформації, навчити його читати іншомовну оригінальну літературу з фаху. Мова – не лише об'єкт засвоєння, а й засіб для розвитку професійних умінь [8, с.109].

Під професійно-орієнтованим розуміють навчання, яке побудовано з урахуванням потреб студентів у вивченні іноземної мови, що продиктовані особливостями майбутньої професії або

спеціальності, які, в свою чергу, потребують його вивчення [6, с.22]. Практичне володіння іноземною мовою надає змогу вивчати світові стандарти, новітні технології, перекладати комп'ютерну документацію, інформативну літературу з метою прийняття самостійного професійно-значущого рішення. Знання іноземної мови дозволяє студентів робити переклади, доповіді, реферативні повідомлення, анотації, захищати курсові та дипломні проекти і роботи іноземною мовою. Отже, зміст навчання іноземній мові у ВНЗ повинен бути орієнтованим на новітні досягнення в тій чи іншій сфері людської діяльності, своєчасно віддзеркалювати наукові досягнення в сферах, пов'язаних з професійними інтересами студентів, давати можливість для професійного росту. У навчальному процесі обов'язково мають бути представлені елементи майбутньої професійної діяльності.

Залучитися до професії майбутнім інженерам дозволяє робота з професійно-орієнтованими текстами. Тексти за фахом є джерелом словникового запасу студентів, прикладом вживання термінологічної лексики у контексті, що допомагає конкретизувати значення слів, пояснити й уточнити випадки їх вживання у відповідності до установлених мовних норм і стандартів [9]. Професійна спрямованість у навчанні різних видів читання повинна відображатися як у тематиці текстів, так і в характері текстових вправ.

Робота з іншомовними текстами на різних ступенях вивчення іноземної мови має свої особливості, що пов'язані зі складністю текстів. Це передбачає відомі фази роботи з текстами: передтекстова, під час опрацювання тексту, післятекстова. Особливої уваги потребують дві фази роботи з текстами: до читання та після читання тексту, саме якість роботи на даних етапах визначає компетентність майбутніх інженерів у користуванні мовою [6, с.39].

Залежно від фази роботи з текстом визначаються і належні вправи, тому потрібно приділяти увагу перед читанням активізації загальних знань з проблем, що висвітлюються в тексті та роздумам у зв'язку з загальною проблематикою тексту. На заключному етапі (після читання) слід приділяти більше уваги підсумкам, оцінюванню відношення інформації тексту до подальшої діяльності майбутнього інженера на практиці [4, с.83-84].

Специфіка курсу іноземної мови виявляється і у принципах відбору мовного матеріалу, зокрема лексики. Мінімізація кількості відібраних лексичних одиниць є запорукою успіху у навчанні іноземної мови майбутніх інженерів, оскільки чим менше обсяг матеріалу, тим більше шансів добитися ефективного його засвоєння. Для результативного навчання студентів необхідна мінімальна достатня кількість нової іншомовної лексики, яка буде відповідати їхнім потребам та забезпечувала повноцінне спілкування в обмеженому колі фахівців. Не можна навчати студентів фахової лексики взагалі, її можна навчити лише в межах певної відібраної тематики, яка буде стояти найближче до основних питань профільюючої дисципліни факультету [1, с.58]. Важливим елементом мови майбутнього інженера є вміння користуватись термінами та розуміти їх структури та походження. Розпочинаючи роботу над текстом за фахом студентам пропонується знайти спеціальні терміни, визначити їх зміст, знайти адекватні терміни в рідній мові. Це допомагає визначити значення терміну в повному контексті при перекладі. Наявність у текстах таблиць, схем, графіків сприяє кращому розумінню майбутніми інженерами певної термінологічної лексики та вираженою з їхньою допомогою фаховою інформацією [3, с.25]. Важливо привернути увагу студентів до того, що терміни можуть бути виражені не лише окремим словом, а й словосполученням.

Процес навчання читання текстів за фахом повинен моделювати процес зрілого читання, тобто включати всі види мовленнєвої діяльності. У зрілому професійно-орієнтованому читанні іноземною мовою комплекс вправ має бути спрямований на вміння виділяти з тексту потрібну інформацію, узагальнювати її, співвідносити окремі смислові частини тексту, робити висновки на підставі отриманої інформації, оцінювати та інтерпретувати зміст прочитаного. Обговорювання термінологічних питань здійснюється в діалоговому режимі роботи [1, с.18]. Рекомендується використовувати завдання, які відображають реальні ситуації професійної діяльності майбутніх фахівців, розвивають уміння перетворювати інформацію залежно від поставлених завдань, використовувати знання на практиці.

Викладене дає змогу стверджувати, що майбутній інженер в результаті вивчення іноземної мови повинен знати: основну термінологію за фахом, основні граматичні та лексичні особливості перекладу технічної літератури за фахом, словотворні морфеми та моделі у галузі термінотворення та основні правила роботи з науково-технічною літературою [7, с.17].

Показниками оволодіння іноземною мовою майбутніми інженерами є не тільки знання лексики та термінології за фахом, але і вміння розуміти на слух монологічну і діалогічну мову, виступати з повідомленнями з питань, пов'язаних із спеціальністю, приймати участь у бесіді-обговоренні і передавати в усній та письмовій формах здобуту при читанні інформацію як рідною, так і іноземною мовою [7, с.18].

Історія методики навчання іноземних мов завжди була орієнтована на пошуки найбільш

раціонального методу навчання. Кожен метод має властиві йому позитивні та негативні сторони і за певних умов має свою об'єктивну цінність. Проте у всі часи методи, що використовувались в різних навчальних закладах, перебували в найбезпосереднішій залежності від соціального замовлення суспільства, яке впливало на мету та зміст навчання іноземних мов.

Метою навчання перекладного методу є навчання читання та переклад текстів на рідну мову. У цьому вбачається загальноосвітня мета вивчення іноземної мови, а саме: розвиток логічного мислення студентів за допомогою лексико-граматичних вправ. У цьому методі чітко виступає як основа навчання, так і його основні засоби: вивчення граматики та дослівний переклад, а також вивчення мови на зв'язних (здебільшого оригінальних) текстах шляхом перекладу їх на рідну мову.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що серед вимог, які мають забезпечити майбутньому інженеру конкурентоспроможність на ринку праці, мають важливе значення наступні: володіння термінологічною та загальномовною лексикою, читання та переклад (усний і письмовий) оригінальних науково-технічних текстів за фахом, вести бесіду та робити повідомлення з фаху; використання оригінальних науково-технічних текстів за фахом позитивно впливає на ефективність щодо оволодіння іноземною мовою майбутніх інженерів.

Перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Звичайно, в межах однієї статті неможливо розкрити сутність проблеми у повному обсязі. Перспективи подальших пошуків у цьому напрямку дослідження полягають у визначенні структури курсу з іноземної мови у ВНЗ, аналізі адекватних методичних принципів і технологій, вибір яких визначатиме принципи відбору лексики та текстів за фахом.

Список використаної літератури

1. Барабанова Г.В. Методика навчання професійно-орієнтованого навчання в немовному ВНЗ: монографія / Барабанова Г.В. – К.:Фірма «ІНКОС», 2005. – 101с.
2. Борщовецька В.Д. Навчання студентів-економістів англійської фахової лексики з урахування когнітивних стратегій / В.Д. Борщовецька // Іноземні мови. – 2005. – №1. – С.26– 29.
3. Жлуктенко Ю.О. Методика викладання іноземних мов у вищій школі / Ю.О. Жлуктенко. – К.: Вища школа, 1971. – 31 с.
4. Мірошніченко Е. В. Методичні аспекти формування іншомовної професійної компетенції студентів-економістів / Е. В. Мірошніченко // Міжнародний форум: Мовна освіта: шлях до євроінтеграції: тези доповідей. – К.: Ленвіт, 2005. – С. 83 – 84.
5. Освітньо-професійна програма вищої освіти за професійним спрямуванням «Інженерна механіка». – К., 1994. – 27 с.
6. Образцов П. И. Профессионально-ориентированное обучение иностранному языку на неязыковых факультетах вузов / П. И. Образцов. – Орел : ОГУ, 2005. – 114 с.
7. Програма з англійської мови для професійного спілкування. Колектив авторів. – К.:Ленвіт, 2005. – 27 с.
8. Рыбкина А. А. Педагогические условия формирования профессиональных умений курсантов учебных заведений МВД в процессе обучения иностранному языку / А. А. Рыбкина. – Саратов : Саратов. юрид. ин-т МВД России, 2005. – 152 с.
9. Електронний ресурс. Режим доступу:<http://www.aomai.ab.ru/Books/Files/2000-04/39/pap39.html>

Стаття надійшла до редакції 01.03.2014

О. В. Соколова

Донецкий национальный технический университет

К проблеме иноязычной подготовки будущих инженеров

В статье рассмотрена проблема иноязычной подготовки будущих инженеров в условиях социально-экономических изменений в Украине. В статье приведены основные требования к знаниям и умениям будущих инженеров в рамках учебной программы по иностранному языку. Выпускник высшего технического учебного заведения должен владеть не только умениями в области своей узкой специализации, но и знать по меньшей мере один иностранный язык, который является средством развития их профессиональных умений.

Ключевые слова: иностранный язык, будущий инженер, технический текст, лексика по специальности, перевод технических текстов, чтение технических текстов.

O. Sokolova

Donetsk National Technical University

To the Problem of Foreign Language Teaching of Future Engineers.

The article is devoted to the problem of foreign language teaching of future engineers in the frame of new social and economical changes in Ukraine and the world. Main demands to the knowledge and skills of future engineers according to the educational program of foreign language teaching have been considered in the article. It isn't enough for future engineer to be good only at his professionally-oriented course. He should know at least one foreign language to develop his professional skills. The author describes the difficulties of the reading and translation of professionally-oriented terms and texts. The article highlights the importance for future engineers to understand the structure of the terms and their derivation that helps to translate technical texts. It helps to use special technical terms in writing reports, oral reports, formal letters, documents. The translation of special technical texts is considered to be the main method in foreign language teaching. The author describes three phases in the work with technical texts: pre-reading, proper reading and post reading. The first and the last phases are the most important in foreign language teaching for special purposes.

Keywords: *foreign language, teaching, foreign language for special purposes, future engineer, technical text, special terms, translation, reading.*